

3514000

3515000

3516000

3517000

7224000

7224000

7223000

7223000

7222000

7222000

7221000

7221000

7220000

7220000

7219000

7219000

3514000

3515000

3516000

3517000

Ahmasuo

Ahmasuonkaisto

Ahmasuonkangas

Erotusaita

TUU-11-083

Iso-Palovaara

Tulussuo

Erotusaita

Louk

öppösuu

Kallio puro

Kalliolampi

ISO PALOVAARA

Tietokantatunnus: TUU-11-083

Muodostuma: Tuuli- ja rantakerrostuma

Korkeus: 190 m mpy.

Alueen suhteellinen korkeus: 45 m

Muodon suhteellinen korkeus: 6 m

Arvoluokka: 3

Pinta-ala: 333,2 ha

Karttalehti: 3531 04

3442 06

Pudasjärvi

Puolanka

Utajärvi

Sijainti: Ison Palovaaran tuuli- ja rantamuodostumat sijaitsevat Pudasjärven ja Utajärven rajalla, noin 15 kilometriä Jaalangasta etelälounaaseen.

Geologia

Iso Palovaara on lajittunut reunamuodostuma (Iisalo 1974), jota sekä tuuli että rantavoimat ovat muokanneet. Alue peittyi mannerjäätikön reunan perääntyessä alueelta noin 10 700 vuotta sitten (Johansson ym. 2005) muinaisen Itämeren Ancyclusjärveksi kutsutun vaiheen peittoon. Maankohoamisen seurauksena reunamuodostuman lakialueet paljastuivat veden peitosta noin 9 800 vuotta sitten. Länsilounaan ja länsiluoteen välisestä sektorista puhaltaneiden tuulten nostattama aallokko huuhtoi reunamuodostuman lakea ja kuljetti irrottamaansa ainesta reunamuodostuman alarinteille. Maankohoamisen jatkuessa reunamuodostuman rinteille syntyi sarja allekkaisia rantavalleja, joita talven jäät työnsivät vasten muodostuman rinnettä. Kohtalaisen kehittyneitä soraisia ja hiekkaisia rantavalleja on erityisesti muodostuman lounaisosassa. Rantavallit ovat noin 0,5-1,5 metrin korkuisia selänteitä, joiden alarinteen puoleiset korkeudet ovat hieman suurempia kuin ylärinteen puoleiset korkeudet. Reunamuodostuman itäreunalla on aallokon kuluttama rantatörmä ja sen alapuolella loiva tasanne.

Tuulikerrostumia syntyi reunamuodostuman alarinteille kerrostuneiden hiekkaisen rantakerrostumien kohotessa aallokon saavuttamattomiin noin 9 500 – 9 700 vuotta sitten. Lounaistuulet kuljettivat rantavallien hietaista ja hiekkaista ainesta kerrostaen sitä loivapiirteisiksi U-muotoisiksi paraabelidyneiksi. Dyynien lounaaseen avautuvat vastasivut ovat pitkiä ja loivia rinteitä, kun taas niiden suojasivut ovat jyrkkiä. Dyynit ovat kehittyneitä tai hyvin kehittyneitä. Muodostuman kehittyneimmät dyynit sijaitsevat muodostuman keskiosan länsireunalla, jossa korkeimmat paraabelidyynit ovat lähes kuusi metriä korkeita.

Biologia

Luonnonpuiston puusto on luonnontilaistunutta erirakenteista, varttunutta ikimännikköä, paikoin myös sekametsää ja pienialaisesti suomännikköä. Vanhimmissa puissa on jälkiä parista menneestä metsäpalosta ja pienellä kuviolla myös tuoreesta muuttaman vuoden vanhasta maapalosta. Palot ovat ylittäneet myös pieniä rämekuvia jättäen jälkeensä palokoroisia sukeloita. Järeitä lahopuita on runsaasti ja lisäksi korkeita harsintakantoja on paikoin vielä hyvin nähtävissä. Järeimmät kelot ja kilpikaarnamännynyt ovat noin 50 cm paksuisia, mutta suurin osa puustosta on alle 30 cm paksuja.

Luonnonpuiston aluskasvillisuus on dyyneillä aika varvikkoista ja sänkimäiset poronjäkäliköt ovat suhteellisen tiheästi puolukan rei'ittämiä. Varjorinteet ovat myös hieman puolukkaisempia kuin valorinteet, joilla edellisen ohella on runsaasti kanervaa ja variksenmarjaa. Dyynin lakea pitkin kulkee puhki kulunut poronpolku, jota myöten on ajettu paikoin myös mönkijällä. Dyynin liepeet ovat vähemmän jäkäläisiä ja mustikkaa on enemmän. Tuoreella metsäpaloalueella, alueen eteläosassa pintapalosta säästyneet puolukat, kanervat ja yksittäiset mustikat puskevat maasta lävitse, mutta sammalikko vielä puuttuu.

Luonnonpuiston kosteimmat painanteet ovat sekametsäisiä tuoreita kankaita, joissa männyn ohella on kuusta ja koivua sekä edellisten lahopuita, tai riukumaisia rämeitä. Paikoin on myös pienialaisia kausikosteita puuttomia painanteita, aroja, joissa on runsaasti jousivihvilää, jonkin verran jousisaraa, korpikastikkaa ja maapohjaa laikuttaa korpikarhunsammal.

Suojelualan ulkopuoliset metsät ovat lähes kokonaan samanlaista kuivan kankaan kasvatusmännikköitä. Yksittäiset lahopuut ovat enimmäkseen harsintahakkuissa säästyneitä jättöpuita ja nuoria, soireita tuulenkaatoja. Aukoissa on enemmän kanervaa, ja tiheämpien puuryhmien alla taasen puolukka ja variksenmarja ovat vallitsevimpia. Syötyjä poronjäkäläiläikkua on enintään kolmasosa maa-alasta. Tiheimpien varvikoiden alustaa peittää seinäsammal.

Maisema ja muut arvot

Muodostuman loivapiirteisyydestä ja peittävästä puustosta johtuen tuuli- ja rantakerrostumat hahmottuvat vain lähialueelle. Samasta syystä siltä avautuu metsä- ja suomalaisma vain lähiympäristöön. Ainoastaan muodostuman keskiosassa olevan hakatun maastokohouman päältä aukeaa kohtalaisen hyvä metsäinen suomalaisma Olvassuolle. Muodostuman sisäiseen maisemaan tuovat vaihtelua kohtalaisen virtaviivaiset rantavallit ja loivasti U-muotoiset

paraabelidyynit. Muodostuman länsiosa kuuluu Olvassuon luonnonpuistoon (LPU110009) ja itäosa Iso Palovaaran harjajensuojelualueeseen (HSO110133). Muodostuma sijaitsee kokonaan Olvassuon Natura-alueella (FI1103829).

Kirjallisuus:

Iisalo, E. 1974. Soravarojen arviointi TVL:n Oulun piirin länsiosassa. Osa II Geologian tutkimuskeskus, arkistointiraportti, P 13.3.1.013.II. 11. 126 s.

Johansson, P. (ed.) & Kujansuu, R. (ed.); Eriksson, B., Grönlund, T., Kejonen, A., Maunu, M., Mäkinen, K., Saarnisto, M., Virtanen, K. & Väisänen, U. 2005. Pohjois-Suomen maaperä : maaperäkartojen 1:400 000 selitys. Summary: Quaternary deposits of northern Finland - explanation to the maps of Quaternary deposits 1:400 000. Geologian tutkimuskeskus. Espoo. 236 p.